

Vietnam

DE REIS VAN EEN NIEUWE THEATERVEROORSTELLING

DICK VAN DEN HEUVEL

HOME
MADE
PRODUCTIONS

MINH VU

Minh Vu schreef in 2017, als een ode aan zijn ouders en familie, het boek **VU**. Zijn ouders zijn hun land, hun geliefde Vietnam, uitgevlucht na jaren van een verschrikkelijke oorlog die ze hoogstzelden zelf begrepen. Als bootvluchtelingen werden ze begin jaren 80 opgepikt en naar Nederland gebracht, waar ze met Minh, toen nog een baby, een nieuw leven probeerden op te bouwen.

Het boek is geen politiek verhaal. Nergens beschrijft Minh ook maar iets over Franse inmenging, escalatie onder Kennedy en onder Johnson, hoe de Pentagon Papers de vredesbesprekingen in Parijs stimuleerden en hoe de Amerikanen hals over kop vertrokken uit het onder de voet gelopen land. Nee, hij beschrijft hoe een jongen van een jaar of tien (de vader van Minh) al in 1954 moest vluchten voor de oorlog in het noorden en hoe die oorlog hem heeft achtervolgd.

Samen met producent Ruud de Graaf en Minh Vu reisde schrijver en regisseur Dick van den Heuvel naar Vietnam.

In de paar dagen dat zij er verbleven schreef Dick een aantal korte, indrukwekkende impressies van hun ontmoetingen en wat zij daar zagen.

Vietnam...

7 oktober 2018

Iets meer dan een half jaar geleden vroeg Ruud de Graaf me een boek te lezen. "Vietnam Uitgevlucht" van Minh Vu. Over hoe zijn ouders midden jaren tachtig als bootvluchtelingen - met hun enorme gezin, waaronder het baby'tje Minh - wisten te ontsnappen aan een chaotisch land en een meedogenloos bewind. Het boek was confronterend omdat het een waar gebeurd en mensonterend verhaal is. Vandaag ben ik, met Ruud en Minh, afgereisd naar Vietnam, Ho Chi Min City dat ik niet anders ken dan Saigon. Vooraf heb ik de fantastische Netflix-documentaire bekeken om iets van het land en de geschiedenis te begrijpen. Ik begrijp niks. Ik ben van plan om jullie maar even een paar dagen lang lastig te vallen met wat ik zie. Vandaag kan ik niet meer vertellen dan dat ik van het vliegveld naar het hotel ben gereden. Je moet hier veel toeteren. Je moet ook goed kunnen sturen. Je moet eigenlijk niet veel waarde hechten aan mensenlevens. De stad is een betonnen chaos vol met commercie waar het communisme blijkbaar prat op gaat. Het is hier lelijk; dus is het beeldschoon. Het is ontzettend arm, dus is het steenrijk. Plotseling valt mijn oog op het Independence Palace; ik zie meteen de beelden uit die documentaire... daar lagen lijken, daar werd geschoten. Er staat een tank in de tuin als herinnering aan de oorlog. Ik vrees dat ik de komende dag nog veel lijken zal zien liggen.

Vietnam-dagboek, deel 2

7 oktober 2018

Op het vliegveld ziet Minh Vu zijn neef terug die hij meer dan vijftien jaar niet heeft gezien. Hij is op de brommer gekomen om zijn dierbare familielid te omhelzen. En ja, hij wil wel mee met de auto die ons naar het hotel brengt. Engels spreekt hij niet, Minh stelt daarom de vragen. “Wat doe je eigenlijk voor de kost?” Hij bakt brood. Thuis. Hij heeft een eigen oven. En dat brood verkoopt hij voor zijn deur. “En wat verdien je daar mee?” Minh vragen. Zo’n 25.000 Dong per dag. Omgerekend is dat nog geen euro. Straks moet hij met een taxi terug naar het vliegveld om zijn brommer te halen... dat kost twee euro. Hij wil niet dat wij dat voor hem betalen. Ze proberen allemaal hun hoofd boven water te houden in deze vermoeiende drukte. We eten wat in een goed restaurant. Ik neem een spies kip, een spies rund... heerlijk... twee euro. Op de vrolijke markt zouden we T-shirts moeten kopen, of lampionnen, of zoetigheid... ze blijven lachen, ze lachen zelfs als je “nee” zegt. Geen idee waar ze de lol vandaan halen maar uit hun portemonnee zeker niet. Er ligt een jochie op straat, uitgeteld... zo moe ben ik nu ook, denk ik. Deze stad is een serieuze work out.

Thee en koffie

8 oktober 2018

Armoe stinkt naar hanenstront. Vol trots neemt de oom van Minh ons mee naar de achtertuin. Daar, in een schuur, zitten gekooide hanen een ongelukkig leven uit. Ze leven om elkaar de strot af te bijten. Ik zie het aan hun blik; moordmachines zijn het. De eigenaar is de vriendelijkheid zelve. Hij woont in een betonnen hut; ergens schijnen koffiebonen te groeien... ik kan niet weg voordat ik daarvan de trotse koffie proef. Na één slok weet ik; ik hoef vandaag geen laxepillen en vannacht zal ik met moeite in slaap komen. "Ze zijn wel arm," zegt Minh, "maar ze hebben elkaar." Hij stopt zijn oom een enveloppe uit Nederland toe. Er zit vijftig euro in; de man is in tranen. Armoe duwt zout water naar de ogen. We kunnen niet lang blijven want we moeten verder. We komen in het huis van Minh's grootvader. Daar krijg ik thee in het mooie servies. Hier in deze tuin heeft zijn vader de boot gebouwd waarmee een heel deel van de familie de zee opging. "Het was de keuze tussen 'een kleine kans om te overleven' en 'een grote kans om dood te gaan'. Een zeewaardig jacht was het niet. Als dat Hollandse schip ze niet van de zee had gehaald, had Minh nu niet geleefd. De familieleden van Minh die we hier spreken zijn gebleven. Ze hebben de zwaarste jaren overleefd. Want ze hadden elkaar. Ze leven van niks maar ze lachen omdat hun hart geen bezwaren heeft. Ik mag in de mooiste stoel en als we later in een eettentje wat lunchen, scheidt de oom mij het bord vol, zorgt hij voor ijs in mijn bier, laat hij me de loempia proeven die hier blijkbaar anders zijn dan elders. En hij heft zijn hand als ik "dankjewel" zeg; dat hoeft niet. Armoe heeft het parfum van vriendelijkheid. Ik haal diep adem...

En stad vol
vuurvliegjes

De ondergrondse oorlog

9 oktober 2018

Ik wist dat ik niet aan de Vietnamoorlog kon ontkomen. Het is vanaf ons hotel zo'n twee uur rijden naar de Cu Chi tunnels. De gids die ons rondleidt is vriendelijk, hij spreekt uitstekend Engels en hij heeft humor. Daardoor hou ik de blik op alle gruwelijkheden nog wel even vol maar als hij me de acht verschillende mensenvallen laat zien, knapt er bij mij iets. Inventief is het wel, gruwelijk is het ook. Ik begrijp het wel... na de Tweede Wereldoorlog zijn de Noord-Vietnamezen al begonnen om dit immense gangenstelsel te graven. Duizenden mensen konden hier onder de bodem leven. De vijand kon ze niet vinden want de ingangen waren prachtig verstopt. En als ze zich al waagden in dit gebied dan vielen ze wel in een kuil met pennen. Vierkante kuilen, ronde kuilen... Mensenvallen. Van niet ontplofte bommen maakten ze onder de grond landmijnen waar ze tanks mee konden opblazen. Een filmpje laat zien hoe je een held kon worden. Als je die Amerikanen maar kon vermoorden; liefst zo gruwelijk mogelijk. Dood moesten ze. Pijn moesten ze lijden. Die Amerikanen wierpen op hun beurt vanuit hun B52 een tapijt aan bommen, of brandden het gebied plat met hun napalm. Want dood moesten ze. Pijn moesten ze lijden. Zo is er eindeloos gebloed, aan twee kanten. "We waren niet sterk," zegt de gids. "Maar we waren slim." Hij brengt ons naar een ondergrondse werkplaats waar etalagepoppen bezig zijn om dodelijk vuurwerk te fabriceren; en als hij op een knopje drukt, komt dat ook nog allemaal in beweging... als een venijnige oorlogsattractie. Ik slik en ik voel hoe tranen opwellen. Ik ben een kind van de jaren zestig en ik heb de Vietnamoorlog op de tv gezien. Ik heb ongetwijfeld "Johnson Moordenaar" geroepen en ik heb alle films gezien over deze verschrikking. Nu sta ik er bij, ik sta er op, ik kan het aanraken. En God, dat doet zeer. Twee uur met het busje terug; en Minh zegt dat we misschien ook nog naar het oorlogsmuseum kunnen gaan. Dat kan ik niet. Even niet. Even blind zijn. Ogen dicht. Een oorlog heeft alleen maar verliezers.

Hollander in Saigon

10 oktober 2018

Ik ben niet echt een reiziger dus voor zo'n tour als deze naar Vietnam bereid ik mezelf goed voor. Stapel films gezien, boeken gelezen. Over Ho Chi Min City kun je me niet veel nieuws vertellen. Het enige dat ik niet gedaan had, was zoeken naar een paar goeie restaurants. Ik bedoel: we zijn een nacht of vier hier, dan moet je ook goed eten, nietwaar. De eerste avond werden we gered door de hotelreceptie die ons naar het Ngon Restaurant stuurde, aan de Pasteurstraat 160, hier. Prima eten. De tweede dag was een vermoeiende reis naar het dorp waar Minh Vu vandaan komt; gemakzucht zorgde dat we ook toen daar gingen eten... tja, in mijn opschrijfboekje geen alternatieven. Vanavond werd het kwalijk. Er was een plan: een barbecue-restaurant maar daar aangekomen waren er toch wat bezwaren van het gezelschap dat je dan je spiesjes zelf op het vuur moet leggen. Opgestaan, ander tentje gezocht. Een menukaart met vooral Pasta Bolognese. Dat weigerde ik. Zelf raakte ik steeds meer gecharmeerd van het street food. Op plastic stoeltjes buiten met een groezelige griezelige keuken binnen. Bezwaar binnen het gezelschap was de mogelijkheid dat het eten dan wel eens bacterieel verontreinigd zou kunnen zijn. En daar zat ik – serieus, ik lieg niet – voor de derde achtereenvolgende avond in Ngon, dat een centimeter dikke menukaart heeft maar waar de meeste gerechten nu echt niet meer voorhanden waren. Dus ik smee je, Nederland, als je ooit in Saigon bent geweest en je hebt hier lekker gegeten... doe mij een tip. En nee: geen sushi, geen Thai, gewoon eten van hier. Ik zal nooit een Marco Polo worden maar een laagje Holland mag er wel af.

Wat er klotst tegen de kade

10 oktober 2018

Het is meer dan twee uur rijden naar Bai Dau, ten oosten van Saigon. Daar wacht ons een mevrouw die er destijds bij was. Want vanaf deze plek gingen de bootvluchtelingen in hun brakke scheepjes om de moorddadige zee op te gaan. Vanaf 1975 waren dat er pakweg 800.000. Een kwart verdronk. We kijken naar de smerigheid die tegen de kade klotst en de mevrouw vertelt dat je daar dan de lijken zag drijven. Even later wijst ze naar een plek waar de dode lichamen werden gestapeld om vervolgens afgevoerd te worden naar een of andere vuilstort. Ze is 44 en ze wil heel graag naar Europa; het leven is verschrikkelijk zegt ze. Ze is bang dat we worden afgeluisterd, dat ze zo zal worden gearresteerd. Dan lacht ze, want iedereen lacht hier. Ook de mannen die nu aan de scheepjes werken in het voormalige vluchthaventje. Even stikt bij mij de adem. Ik zie ze namelijk – als in een flard – even drijven. Het kost me geen moeite om me Noord Afrika voor te stellen. Hier stonden de ouders van Minh Vu in 1985; hij was twee maanden oud en ondervoed. Een gezin met zeven kinderen. Voor elk persoon moesten ze 3.000 dollar betalen voor een plek aan boord. De tocht vanaf Saigon moet dagen hebben gekost. Aan boord vond de schipper dat Minh in de zee gegooid moest worden; de baby zou het toch niet overleven en hij nam alleen maar plaats in. Er staat een krat; daar moet ik even op gaan zitten. Over meer dan een jaar zal ik hier theater van maken; over meer dan een jaar zal iedereen over die voorstelling een mening hebben; over meer dan een jaar drukt op mijn schouders de verantwoordelijkheid om dit te vertellen. Maar ja, het moet nu eenmaal worden verteld. Want hoe moet het publiek anders weten hoe het was, hoe het is... vluchteling te zijn. Alsof het aanvragen van een verblijfsvergunning de grootste marteling is. Ik sta op, en met mijn overgewicht ben ik bang dat de bouwvallige kade zo ineens zal storten. Maar goed, zelfs dan... wat kan mij gebeuren? Dan worden mijn kleren zo nat als nu alleen mijn wangen. En ik mompel tegen mezelf "Ik wil zo graag naar huis..."

*Terug in
Nederland*

13 oktober 2018

Vietnam ligt op de plek waar ik het achterliet. En het land zit in vreemde flarden in mijn hoofd. Veel heb ik niet gezien. Was van plan om die plek te zien waar die monnik zichzelf in de fik stak, of waar die laatste helikopters landen, of waar die jonge Vietnamees door z'n kop werd geschoten. Op het vliegveld, bij thuiskomst, werd ik aangehouden door de douane. "Mag ik uw koffer zien?" Ze mocht alles zien. Ik prop mijn kleren meestal slordig weg. "Dus u bent maar vier dagen in Vietnam geweest? Waarom maar vier dagen?" De vrouwelijke douanier vroeg het wel zes keer. Ik zei: "Ik kon alleen maar even weg tussen twee premières." Dat maakte me alleen nog maar meer verdacht. Ik was te moe om te zeggen: "Ik heb het in mijn kop net weg gepropt. Maar thuis ruim ik het wel op, mevrouw. En ik ga terug als ik het land wat meer begrijp. Daarbij; zelfs als ik er vier jaar was gebleven, had ik nog niets begrepen van die waanzinnige oorlog en die bizarre tweedeling, die vreemde corruptie en die onvoorstelbare onderdanigheid. Ik zou nog niets begrijpen van de krankzinnige machtsverhoudingen in dat land, en van al die verschrikkelijke littekens bij mens en plek. Dus als u mij nu even doorlaat, kan ik aan mijn werk beginnen. Ik moet het namelijk ordenen." Over een jaar staat er een voorstelling op de planken. Het werk daaraan is vandaag begonnen...

